

Prijedlog mjera za inovacije u novinarstvu

Srpanj, 2024.

HRVATSKA UDRUGA ZA
ODNOSE S JAVNOŠĆU

LIDER

Sveučilište u Zagrebu
Ekonomski fakultet

Financira Europska unija – NextGenerationEU. Izneseni stavovi i mišljenja samo su autorova i ne odražavaju nužno službena stajališta Europske unije ili Europske komisije, kao ni stajališta Agencije za elektroničke medije. Europska unija i Europska komisija ni Agencija za elektroničke medije ne mogu se smatrati odgovornima za njih.

Sadržaj

Uvod u prijedlog mjera

Izazovi umjetne inteligencije

Prijedlog mjera za inovacije u novinarstvu

Uvod u prijedlog mjera

Trenutno stanje u novinarstvu karakterizirano je značajnim izazovima i promjenama, posebno u kontekstu digitalnih medija. Novinarstvo se suočava s radikalnim transformacijama zbog ubrzanog razvoja tehnologije, posebice umjetne inteligencije (AI) i digitalnih platformi.

Jedan od ključnih trendova je rast upotrebe AI u novinarstvu, što donosi i prednosti i rizike. AI alatima omogućeno je generiranje sadržaja, analiza podataka i personalizacija vijesti, ali također postoji zabrinutost oko etičkih implikacija, poput širenja dezinformacija i kršenja autorskih prava putem AI-skripti koje preuzimaju sadržaj bez dozvole ([Global Freedom of Expression](#), [InfoTrust](#)). AI također igra ključnu ulogu u personalizaciji sadržaja na digitalnim platformama, što može rezultirati stvaranjem "mjehurića" informacija gdje korisnici vide samo vijesti koje potvrđuju njihove postojeće stavove.

Digitalni mediji, uključujući društvene mreže, postali su dominantni kanali za konzumaciju vijesti. Međutim, ova promjena dolazi s izazovima poput povećane brzine širenja dezinformacija. Medijske organizacije koriste različite strategije za borbu protiv ovih problema, uključujući implementaciju digitalnih alata za provjeru činjenica i obrazovanje javnosti o medijskoj pismenosti.

Osim tehnoloških izazova, novinarstvo se suočava i s ekonomskim pritiscima. Tradicionalni izvori prihoda, poput oglasa i pretplata, smanjuju se zbog rasta besplatnih online platformi i agregatora vijesti. Medijske kuće pokušavaju pronaći održive modele financiranja, uključujući naplatu digitalnih pretplata i oslanjanje na donacije ([Global Freedom of Expression](#)).

Jedan značajan problem je i povjerenje publike u medije. Zbog povećane polarizacije i percepcije pristranosti, povjerenje u medijske izvore opada.

Ovo povjerenje dodatno narušavaju lažne vijesti i dezinformacije koje se brzo šire putem društvenih mreža ([Global Freedom of Expression](#), [InfoTrust](#)).

No postoje i pozitivni trendovi. Novinarstvo se sve više fokusira na istraživačko novinarstvo i kvalitetan sadržaj koji pruža dubinske analize i kontekstualizaciju informacija. Mnogi mediji također aktivno rade na povećanju transparentnosti i odgovornosti u svom radu kako bi povratili povjerenje publike.

Novinarstvo je u fazi značajnih promjena gdje se mora prilagoditi tehnološkim inovacijama, ekonomskim izazovima i promjenama u preferencijama publike.

Unatoč izazovima, novinarstvo ima priliku iskoristiti tehnologiju i inovacije za poboljšanje svojih praksi. Ključ je u kombinaciji edukacije, tehnoloških alata, diversifikacije prihoda i fokusa na kvalitetu sadržaja. Implementacijom ovih strategija, novinarska industrija može ne samo preživjeti već i prosperirati u digitalnom dobu.

Izazovi umjetne inteligencije

U širem kontekstu na medijima je pa time i novinarima da se strože pridržavaju profesionalnih i etičkih standarda, da izbjegnu objavljivanje neprovjerenih informacija i udalje se od informacija koje mogu biti zanimljive jednom dijelu publike, a koje nisu u javnom interesu. Novinari bi trebali predstavljati rad nezavisnih grupa za provjeru činjenica (Novinarstvo, lažne vijesti i dezinformacije, Priručnik za obuku novinara, UNESCO serijal o obrazovanju novinara).

Ubrzani razvoj tehnologije, osobito umjetne inteligencije (AI) i digitalnih platformi pred novinarstvo stavljaju niz transformacija od kojih su neke već općeprihvaćeni alati u svakodnevnom radu: **korištenje robota koji automatski generiraju vijesti** (sportski rezultati, financijski izvještaji, analize velikih baza podataka, vizualno prikazivanje podataka), **brza analiza i sastavljanje članaka** i ispomoc novinarima u istraživanju, **algoritmi** koji prilagođavaju sadržaj interesima korisnika, omogućujući personalizirano iskustvo.

Umjetna inteligencija pomaže u **automatskoj provjeri činjenica**, identificiranju lažnih vijesti i dezinformacija te u otkrivanju izvora informacija, lako **analizira slike, videozapise i tekst** kako bi provjerio njihovu autentičnost. U svakodnevnoj upotrebi su različiti **chatbotovi** koji omogućuju interakciju s čitateljima u stvarnom vremenu, odgovaranje na pitanja i pružanje dodatnih informacija. No isto tako, pogrešnim korištenje kreira lažne vijesti i prilagođava sadržaje.

Korištenje umjetne inteligencije u novinarstvu otvara nova pitanja etike, poput transparentnosti algoritama, pristranosti i odgovornosti za automatizirane odluke, a takvo prikupljanje i analiza podataka postavlja izazove vezane za privatnost i sigurnost informacija.

Potencijalne opasnosti prilikom korištenja umjetne inteligencije zahtijevaju jasne kontrole koje uključuju provjeru podataka, ljudsku kontrolu, edukaciju, zaštitu privatnosti i poštivanje etičkih standarda. Na taj način se mogu maksimalno iskoristiti prednosti umjetne inteligencije uz minimiziranje rizika.

Prijedlog mjera za inovacije

Inovacije u novinarstvu mogu značajno poboljšati način na koji mediji utječu na široke mase i pružiti bolje informacijsko okruženje.

- 1. Implementacija tehnologije provjere činjenica:** Integracija tehnologije provjere činjenica može pomoći novinarima u brzom provjeri istinitosti informacija i sprječavanju širenja dezinformacija. Razvoj alata za automatiziranu provjeru činjenica može ubrzati procese provjere i poboljšati kvalitetu novinarskog izvještavanja.
- 2. Korištenje interaktivnih medija:** Korištenje interaktivnih medija poput interaktivnih grafikona, karti i animacija može poboljšati angažman čitatelja i pomoći im da bolje razumiju kompleksne teme. Interaktivni mediji također omogućuju personaliziranije iskustvo čitateljima.
- 3. Razvoj novih formata izvještavanja:** Inovativni formati poput podcasta, video sadržaja i virtualne stvarnosti mogu pružiti novinarima nove načine za pričanje priča i dosezanje publike. Ovi formati mogu biti posebno učinkoviti u privlačenju mlađe publike i poboljšanju angažmana.
- 4. Suradnja s publikom:** Uključivanje publike u novinarski proces može poboljšati povjerenje i angažman. Novinari mogu koristiti društvene mreže, ankete i druge alate za komunikaciju s publikom, prikupljanje povratnih informacija i uključivanje publike u odabir tema i izvještavanje.
- 5. Kreiranje transparentnih procesa:** Transparentnost u novinarskom procesu može poboljšati povjerenje publike. Novinari bi trebali otvoreno komunicirati o svojim metodama rada, izvorima informacija i etičkim smjernicama. Također bi trebali biti spremni priznati greške i ispraviti ih kad god je to potrebno.

6. **Edukacija novinara o novim tehnologijama i praksama:** Redovita edukacija novinara o novim tehnologijama, alatima i praksama može osnažiti njihove vještine i poboljšati kvalitetu novinarskog izvještavanja. To može uključivati tečajeve o provjeri činjenica, medijskoj pismenosti, etici novinarstva i korištenju digitalnih alata.

7. **Poticanje raznolikosti i inkluzivnosti:** Promicanje raznolikosti i inkluzivnosti u novinarstvu može osigurati da različite perspektive budu zastupljene u medijskom izvještavanju. To može uključivati zapošljavanje novinara različitih pozadina, promicanje raznolikosti u izboru tema i osiguranje ravnoteže u izvještavanju.

Srpanj, 2024.

Prijedlog mjera rezultat je rada Specijalizirane jedinice za provjeru informacija u sklopu projekta „Unaprjeđenje kulture provjere činjenica“ financiranog od strane Europske Unije.